

Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze

<https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/906>

Jautājums

Sastāvdaļas: 1 paciņa *cepumu*; 1/2 tējkarotes *kanēļa* vai 1 paciņa *cepumi*; 1/2 tējkarote *kanēlis*?

Atbilde

Sastāvdaļas: 1 paciņa *cepumu*; 1/2 tējkarotes *kanēļa*

Izsakot mēra vai apjoma attiecības starp divām reālijām, lietojams dalāmais (jeb partitīvais) ģenitīvs. No citiem adnominālajiem ģenitīvu veidiem (tādiem, kas ir sintaktiski atkarīgi no lietvārda) dalāmais ģenitīvs atšķiras ar novietojumu: tas allaž atrodas aiz neatkarīgā vārda. Dalāmā ģenitīva nozīmē tiek lietoti lietvārdi, kuri izsaka dalāmu nojēgumu – ko mērāmu, sveramu, skaitāmu u. tml.:

paciņa cepumu;

ēdamkarote eļļas;

glāze piena.

Daļskaitļa 1/2 nosaukums veidots, izmantojot pamata skaitļa vārdu *viens* un lietvārdu *puse* – *viena puse*. Arī vārds *puse* izsaka dalāmo nojēgumu, tātad aiz šī vārda lietojams ģenitīvs:

(viena) puse tējkarotes;

(viena) puse ābola.

Teikumā šādās vārdkopās lokāmi mērvienību, iesaiņojuma, daļu u. tml. nosaukumi, nemainot tiem sekojošās ģenitīva locījumu formas:

sadrupina paciņu cepumu, pievieno pusi tējkarotes kanēļa.

Bieži sastopami salikteņi ar *pus-* (vārdnīcās atrodams arī atsevišķs vārds *pus*), kas norāda, ka salikteņa otrajā daļā nosauktais pēc lieluma, apjoma ir puse vai aptuvena puse no kāda priekšmeta, skaitliskā lieluma, skaita, daudzuma, tilpuma:

puspaciņa cepumu;

pustējkarote kanēļa.

A r *pus-* darinātos lietvārdus iespējams lietot visos vajadzīgajos locījumus:

sadrupina puspaciņu cepumu, pievieno pustējkaroti kanēļa.

Avoti

Smiltniece, G. Lietvārds (substantīvs). *Latviešu valodas gramatika*. Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2015, 347. lpp.

Smiltneiece, G. Skaitļa vārds (numerālis). *Latviešu valodas gramatika*. Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2015, 418. lpp.

Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2007, 15. lpp.

Vulāne, A. Vārddarināšana. *Latviešu valodas gramatika*. Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013, 250.–251. lpp.

Latviešu literārās valodas vārdnīca. 6₂ sēj. Atb. red. L. Ceplītis. Rīga : Zinātne, 1987, 447.–448. lpp.

[Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca: pus](#)

